

Valtioneuvosto  
Lausuntopalvelu.fi

**Viite:** VN/25733/2021

## **Luonnos Suomen digitaaliseksi kompassiksi**

Esityksen tarkoituksena on laatia Suomelle digitalisaation ja datatalouden murroksessa menestymiseksi ja kansallisen digitalisaatiokehityksen ohjaamiseksi vuoteen 2030 ulottuva kansallinen strateginen etenemissuunnitelma - digitaalinen kompassi. Tavoitteena on luoda digitalisaatiolle ja datataloudelle yhteinen kansallinen visio ja tavoitteet vuoteen 2030.

Digitalisaatiokehityksen kokonaisuuden johtamiseksi ja suuntaamiseksi valtioneuvosto asetti syyskuussa 2021 digitalisaation, datatalouden ja julkisen hallinnon ministerityöryhmän. Maaliskuussa 2022 ministerityöryhmän tehtäviin lisättiin myös kyberturvallisuus. Ministerityöryhmä linjasi Suomen digitaalisen kompassin laatimisesta.

Suomen digikompassi muodostuu EU:n digikompassin mukaisesti neljästä osa-alueesta: osaaminen, digitaalinen infrastruktuuri, yritysten digitalisaatio ja digitaaliset julkiset palvelut.

Tehy ry kiittää mahdollisuudesta kommentoida luonnosta Suomen digitaaliseksi kompassiksi. Lausunnon kommentit koskevat osaamista ja digitaalisia julkisia palveluita. Kokonaisuutena luonnos Suomen digitaaliseksi kompassiksi on kunnianhimoinen. Luonnos sisältää monia asioita, joiden tavoitellaan olevan valmiina vuoteen 2030 mennessä. On tärkeää tarkastella luonnoksessa esitettyjä asioita realistisesti ja miettiä ovatko ne realistisia toteuttaa vuoteen 2030 mennessä.

Tehy haluaa osallistua ja olla vaikuttamassa digitalisaatioon, automatisaatioon ja robotiikkaan liittyvään kehittämiseen sosiaali- ja terveysalan henkilöstön ja asiakkaiden näkökulmasta. Digitalisaatio ja robotiikka helpottavat työntekijöiden työtä, mutta samaan aikaan tähän on taattava riittävät resurssit. Lisäksi on tärkeää huomioida, että kansalaisille ja sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöille taataan riittävät digitaaliset taidot.

Esityksessä käytetyt mittarit kuvastavat digitaalisten taitojen, osaamisen ja digitaalisten julkisten palveluiden moninaisuutta. On tehtävä paljon töitä ja panostettava kattavaan digitaalisten taitojen opettamiseen, jotta kansalaisille saadaan kattavat taidot.

### **Osaaminen**

Suomessa kansalaisilla on melko hyvät digitaaliset taidot. Koronapandemian aikana Suomessa tehtiin digiloikka, jonka aikana mm. osa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista siirtyi sähköisiksi ja etäyhteydet mahdollistivat konsultaatiot ja erikoisasiantuntijoiden saatavuuden tasapuolisesti kaikkien kansalaisten käyttöön. Julkinen sektori oli pandemian hoidossa keskeisessä roolissa.

Yhteiskunnan ja sen palveluiden digitalisoituminen voi tuoda monia hyötyjä kansalaisten osallistumiselle ja osallisuudelle.

Parempien palvelujen kehittämiseksi ja hyödyntämiseksi tarvitaan kuitenkin digitaalisia taitoja ja tietoja. Tähän luetaan myös medialukutaito ja datalukutaito. Tehy pitää tärkeänä, että kansalaisille taataan riittävät digitaaliset taidot, jotta kaikilla on mahdollisuus tasavertaisesti osallistua näiden palveluiden käyttöön. Lisäksi jokaisen sosiaali- ja terveysalan työntekijän tulisi osata perusasiat erilaisten teknologioiden käytöstä. On erityisen tärkeää huomioida mm. haavoittuvassa asemassa olevat, vanhukset ja muut erityisryhmät, joilla ei välttämättä ole resursseja riittävien digitaalisten taitojen tai laitteiden hankkimiseen. On turvattava asiointi myös niille henkilöille, joilla ei ole mahdollisuutta sähköiseen asiointiin, koska yhteiskunnasta sivuun jääminen ja syrjäytyminen vähentävät luottamusta yhteiskuntaan.

Nykyään on käytössä erilaisia digitaalisia oppimisympäristöjä ja pedagogisia toimintamalleja, jotka ovat mahdollistaneet osaamisen joustavan kehittämisen ajasta ja paikasta riippumatta. Tehy pitää tätä tärkeänä, koska paikasta ja ajasta riippumaton oppiminen on nykypäivää. Sosiaali- ja terveysalan koulutuksessa tulee hyödyntää digitalisaatiota ja varmistaa oppimisen, opetuksen ja ohjauksen laatu opiskelijalähtöisesti. Digitaalisten oppimisympäristöjen ohella sosiaali- ja terveysalan koulutuksessa on varmistettava riittävä kädentaitojen harjoittelu simulaatio- ja työpajaympäristöissä ja työpaikoilla. Muutoksen aikaansaamiseksi on tärkeää, että lisäpanostetaan osaamisen ja oppimisen lisäksi tutkimukseen, kehittämiseen ja innovaatiotoimintaan.

Digikompassin tavoite, jossa Suomi olisi vuoteen 2030 mennessä 1. sijalla digitaalisia perustaitoja seuraavassa eurooppalaisessa DESI-vertailussa (kansallinen tavoite 16-74-vuotiaat 85%), vaatii paljon panostusta digitaalisten perustaitojen opettamiseen. Onko tämä realistista? Digitaalisten perustaitojen opettamiseen ollaan esityksen perusteella laatimassa ohjelma, joka sisältää digitaalisten perustaitojen kuvaukset sekä taitotasojen arviointimenetelmät. On tärkeää, että perustaitojen kuvaus on realistinen ja perustuu tavoitteisiin, jotka kaikkien on mahdollista saavuttaa.

Digitalisaation sanotaan lisäävän palveluiden asiakaslähtöisyyttä, parantavan laatua ja tuottavuutta sekä haastavan organisaatiot toiminnalliseen muutokseen. Tehy pitää tärkeänä, että palveluiden käyttäjät (=kansalaiset, työntekijät yms.) otetaan aktiivisesti mukaan myös palveluiden kehittämiseen. Digitaalisten ratkaisujen käyttöönotossa vauhti ei saa olla liian kova, jotta kansalaiset ja työntekijät pysyvät mukana kehityksessä. Tulevaisuudessa tulee kiinnittää huomiota siihen, että palveluiden digitalisoimisessa huomioidaan myös palveluiden saavutettavuus ja esteettömyys. Ketään ei ole varaa tiputtaa digikehityksen kelkasta. Tämä edellyttää mm. palveluiden tuen vahvistamista ja vahvaa yhteistyötä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välillä.

### Digitaaliset julkiset palvelut

Hyvin toimivat julkiset palvelut ovat yhteiskuntamme perusedellytys. Julkisten palveluiden toimivuus vahvistavat osallisuutta ja tasavertaisuutta. Hallinnon kielen on oltava selkeää ja ymmärrettävää sekä kielen oltava saatavilla molemmilla kansallisilla kielillä. Palvelukehityksen perustana ovat yhdenvertaisuus ja perusoikeuksien toteutuminen.

Tehyn näkemyksen mukaan digitalisaatio vapauttaa hoitotyöntekijöiden työaikaa, jolloin työtehtäviä voidaan kohdistaa aiempaa enemmän välittömään potilastyöhön.

Digitalisaatio mahdollistaa sosiaali- ja terveyspalveluiden kehittämisen asiakaslähtöisiksi ja edistää palvelujen integraatiota. Palveluiden tulee olla oikea-aikaisia, vaikuttavia sekä tehokkaita. Nämä edellyttävät sekä uusia toimintamalleja että digitalisten palvelujen laajamittaista käyttöönottoa.

Tehy pitää tärkeänä, että uusia digitaalisia ratkaisuja ei tehdä vain vanhoja toimintamalleja digitalisoimalla vaan on tärkeää uudistaa julkisen terveydenhuollon toimintakulttuuria. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että palvelut ja niiden prosessit täytyy miettiä uudelleen, jotta järjestelmä toimii mahdollisimman tehokkaasti. Lisäksi on tärkeää tarkastella ja mitata digitaalisten palveluiden vaikuttavuutta kriittisesti. Ei ole tarkoituksenmukaista käyttää soveltumattomia tai heikosti toimivia digitaalisia ratkaisuja. Uusien digitaalisten palveluiden käyttöönotossa pitää luottaa aikaisempiin käyttökokemuksiin. Jokaisen organisaation ei ole tarpeen ensiksi pilotoida palveluita, koska tästä aiheutuu turhaan ylimääräisiä taloudellisia kustannuksia erityisesti palveluiden tuottajille. Lisäksi turhat pilotoinnit kuormittavat henkilöstöä ja vievät resursseja palveluntuottajan kehittämistyöstä. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän uudistamisen ja digitalisoinnin tavoitteena on taata kansalaisille sujuvat ja turvalliset palvelut. Lisäksi toimiva julkinen hallinto tarvitsee toteutuakseen selkeitä poliittisia tavoitteita ja päätöksiä sekä investointeja julkisen sektorin digitalisaatioon.

Luonnoksessa sanotaan, että digitalisaatio ja sen myötä uudet teknologiat, kuten automaation ja robotiikan ratkaisut, antavat mahdollisuuden kehittää palveluita niin, että mahdollisimman moni prosessi hoituu automaattisesti taustalla. Tehy haluaa osallistua ja olla vaikuttamassa digitalisaatioon, automatisaatioon ja robotiikkaan liittyvään kehittämiseen sosiaali- ja terveysalan henkilöstön ja asiakkaiden näkökulmasta. Digitalisaatio ja robotiikka helpottavat työntekijöiden työtä, mutta samaan aikaan tähän on taattava riittävät resurssit. Tulevaisuudessa on tärkeää, että panostetaan palveluiden saatavuuteen, saavutettavuuteen ja siihen, että kansalaiset saavat palveluita yhdenvertaisesti.

Helsingissä 13.5.2022

Millariikka Rytönen  
Puheenjohtaja  
Tehy ry

Lisätietoja: Tiina Vartiainen, Työelämäasiantuntija, tiina.vartiainen@tehy.fi,  
p. 09-54227197